

LEHMO 1830

Isojako muuttaa maanviljelykseen perustuvan Lehmon oloja huomattavasti. Metsämaan arvostus nousee. Kruununtie ja Pielisjoki ovat merkittäviä liikenneväyliä.

1 Pielisjoki on tärkeä kulkuväylä, mutta luonnontilaiset Utran ja Kuurnan kosket hankaloittavat kulku. Lähimmät hevosella kuljettavat joen ylityspaikat ovat Utrassa ja Leppävirralla Mönningin tien kohdalla. Laivaliikenne joella alkoi vasta 1870-luvulla, kun Pielisjoki kanavoitiin.

2 Viljavalle Lehmon tasangolle on muodostunut Itä-Suomessa harvinainen parvikylä, jossa on parikymmentä taloa sekä muutama torppa. Ensimmäisiä taloja ovat olleet Huotarila ja Hyvärilä 1680-luvulta alkaen. Isojako, joka toimitetaan 1830-1853, muuttaa Lehmonkin kylän oloja huomattavasti. Isojaon aikaisten talojen rajalinjat näkyvät selvinä nykyiselläkin kartalla.

3 Talojen ympärillä on laajat pellot, joilla viljellään ruista, ohraa ja naurista. Pellot on aidattu näreaidoin, koska karja laiduntaa vapaana metsissä. Kaskikulttuuri on voimakasta 1800-luvun lopulle saakka. Kaikki kylän lähimetsät karuja hiekkamaita lukuunottamatta poltetaan kaskeksi parinkymmenen vuoden välein. Kylämaisema on sen vuoksi lähes puuton. Kaskimaita oli mm. Hirvirannalla (3a), rantaniittyjä käytiin niittämässä Pielisjoen varrella (3b).

4 Metsämaan arvo alkaa nousta, kun Utraan ja Kuurnaan on rakennettu suuret sahalaitekset. Tukkupuuta otetaan ensin sieltä, mistä sitä helpoiten saa - siis joen rannoilta ja teiden varsilta. Harsintahakkuilla poistetaan parhaat tukkipuut, jolloin puuston laatu heikkenee. Myös tervanpoltto on yleistä ja se kuluttaa paljon mäntymetsiä, tervahautoja on mm. Palokankaalla sekä Ukonharjulla (4a ja 4b).

5 Kruununtie Jaamankankaan reunassa on ollut tärkeä maantie Liperin ja Pielisjärven pitäjien välillä jo 1700-luvulla. Puntarikoskella on vielä säilynyt pätkä Kruununtietä lähes alkuperäisessä muodossaan. Kruununtien merkitys väheni Höytiäisen kanavan katkaistessa sen 1859. Teyhteys Joensuun kauppapaikan kautta Tohmajärven pitäjään on ollut vähäisempi kulkuväylä (5a). Pääteiden varsilla on ollut peninkulman välein kestiekievareita. Lehmonahon kievari on ollut 1770-luvulta lähtien Mutalan talossa (5b).

6 Kunnallisia palveluja ei ollut. Kirkonkylällä oli pappi ja välskäri, Liperissä vouti joka kantoi verot. Posti kulki, lähin postinkantaja asui Onttolassa Lykynlammen eteläpään Koskelassa (ei näy kartalla).

7 Kaupanpito oli maaseudulla kielletty aina 1870-luvulle saakka. Lähin markkinapaikka oli Joensuu. Kiertävät kulkukauppiat, laukkurysät, myivät asukkaille tarveesineitä. Ensimmäinen kauppa, Kalle Kervisen puoti, aloitti toiminnan vasta 1898.

8 Yritystoiminta herää 1800-luvulla. Sahateollisuus vaikuttaa myös Lehmon elämään, kun sekä Kuurnassa että Utrassa on sahalaitekset. Utra on Pohjois-Karjalan teollisuuden keskus, ja se kuuluu Kontiolahden kuntaan. Pieni vesimylly on ollut Kylmäojalla jo 1700-luvulla. Vai pitäisikö puhua Kylmäpurosta, sillä isojakokartan mukaan "Kylmäpuronniitty" on ollut nykyisen Vanhan Nurmeksentien kohdalla.

9 Nykyistä Myllylampea eivät vanhat kartat tunne. Se onkin syntynyt padotusta suosta.

10 Vaikka Lehmon alueella onkin monta kertaa varauduttu sotiin, on Suomen Sota 1808 ainoa kerta kun täällä on jouduttu tositoimiin. Tällöin venäläiset tekivät Kruununtien kautta saartoliikkeen Joensuun länsipuolelle.

